

Van landbouw naar natuur

Particulier Natuurbeheer iets voor u?

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN – voorheen Ecologische Hoofdstructuur) is een netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden die met elkaar verbonden worden. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. In het Natuurpact (overeenkomst tussen Rijk en provincie over de natuur) hebben de provincies met het Rijk afgesproken om voor 2027 in totaal zo'n 80.000 hectare natuur in te richten. Een belangrijk deel daarvan moet nog voor de natuur worden verworven. Voor de provincie Fryslân geldt dat 1500 ha nog omgevormd moet worden tot natuur.

Er zijn twee opties om gronden voor de natuur te werven. De provincie kan de gronden aankopen/ruilen en dan inrichten tot natuur of eigenaren kunnen zelf gronden die als natuur begrensd zijn omvormen. Als u uw landbouwgrond definitief omvormt tot natuur heeft u dus te maken met waardedaling van de grond. Deze waardedaling kunt u vergoed krijgen, dit is de subsidie functieverandering. Deze subsidie bedraagt een percentage van de actuele (agrarische) waarde van uw grond. Zijn er eenmalige maatregelen nodig voor de inrichting van het natuurgebied, bijvoorbeeld het afgraven van de bemeste bovengrond, dan kunt u voor subsidie voor inrichting in aanmerking komen. Die dekt 100% van de inrichtingskosten. Tenslotte is er een vergoeding voor de kosten van het beheer: de beheersubsidie. Het bedrag daarvan is afgestemd op het type natuur dat u gaat beheren, bijvoorbeeld schraal grasland, bos of moeras.

Wanneer is het zelf omvormen tot natuur iets voor u?

Belangrijk is natuurlijk dat u zich verbonden voelt met de natuur. Minder belangrijk is kennis van natuurbeheer: door samenwerking met collega-natuurbeheerders (in collectieven of natuurbeschermingsorganisaties) en met de adviezen van deskundigen leert u snel wat goed en wat slecht is voor de natuur.

De financiële gevolgen zijn sterk afhankelijk van uw (bedrijfs)situatie. Door uw grond om te vormen naar natuur daalt de waarde hiervan. Deze waardedaling van de grond wordt in één keer afgekocht middels de subsidie functieverandering. De hoogte wordt bepaald op basis van een taxatie uitgevoerd door een onafhankelijke taxateur. De waardedaling heeft te maken met de mogelijkheden van de grond. Er mag bijvoorbeeld geen mest meer op de grond worden uitgereden; uitgezonderd een beperkte hoeveelheid ruige mest op weidevogelgrasland. De gewasopbrengst zal dus geleidelijk minder worden, of, als afgraven van de bemeste bovengrond noodzakelijk is, in één keer tot nul gereduceerd zijn. Een uit financieel oogpunt gunstig moment voor omvorming naar natuur kan bijvoorbeeld zijn het ontbreken van een bedrijfsopvolger of het beëindigen van een pachtcontract. Verder zal een biologisch landbouwbedrijf of een bedrijf met vleesvee het natuurbeheer beter kunnen inpassen dan een gangbaar agrarisch bedrijf.

Natuurbeheer is iets anders dan agrarisch natuurbeheer

Natuurbeheer is iets anders dan agrarisch natuurbeheer. Agrarisch natuurbeheer is aangepast, natuurvriendelijk beheer op landbouwgronden. De inkomstenderving en extra kosten die het beheer met zich meebrengt worden jaarlijks vergoed. Er wordt een subsidie-overeenkomst gesloten voor een aangesloten periode van zes jaar. Daarna staat het u vrij om ermee te stoppen. Deze folder gaat echter in op natuurbeheer, de omvorming van landbouwgrond naar natuur. Dat is een definitieve keuze. Bij eventuele verkoop is ook de nieuwe eigenaar gehouden aan instandhouding van het natuurgebied. De waardedaling van de grond wordt in één keer uitbetaald.

Wat zijn de gevolgen als u landbouwgrond omvormt tot natuurgebied?

Stel uzelf de volgende vragen:

a) Is het terrein door de provincie begrensd als natuurgebied?

Dit staat in het natuurbeheerplan van de provincie Fryslân. Gebieden die als N00.01 Nog om te vormen naar natuur komen in aanmerking voor subsidie functieverandering, zie [provincie fryslân, natuurbeheerplannen](#). Is uw grond aangemerkt met een ander natuurtype dan kunt u mogelijk in aanmerking komen voor subsidie natuurbeheer, hiervoor kunt u informeren bij de adviseur particulier natuurbeheer van de provincie. Als uw grond niet is begrensd, kunt u geen gebruik maken van de subsidieregeling.

b) Zijn de typen natuur (bijvoorbeeld bos, moeras, heide) die de provincie hier wenst acceptabel?

Welk type natuur voor uw gronden gelden staan vermeld in het natuurbeheerplan. Daarvoor geldt dezelfde website als hierboven genoemd <http://www.fryslan.frl/natuurenlandschap>.

c) Zijn er inrichtingsmaatregelen noodzakelijk?

Soms kan landbouwgrond geleidelijk tot een natuurgebied ontwikkeld worden door het alleen maar anders te beheren: geen mest gebruiken, het grasland maaien en het maaisel afvoeren, na het maaien eventueel beweiden. Dit is vaak het geval op droge zandgronden en soms op kleigronden. Geleidelijk zullen er minder grassen en meer bloeiende planten gaan groeien, tot een bloemrijk schraal grasland is ontstaan. Vaak vraagt het omvormen van landbouwgrond naar natuurgebied echter eenmalige inrichtingsmaatregelen. Bijvoorbeeld het afgraven van de bovengrond, het plaatsen van stuwen en het planten van bos. Afgraven is meestal nodig op vochtige bodems die in het verleden langdurig bemest zijn, zoals vochtige zandgrond en veengrond. In zulke situaties is ook meestal het verhogen van de waterstand nodig. Als het nemen van inrichtingsmaatregelen noodzakelijk is voor het behalen van een goed natuurresultaat dan zijn die maatregelen verplicht. Anders krijgt u geen subsidie functieverandering. Bij het beoordelen van uw subsidieaanvraag wordt dat bekeken.

d) Wat zijn de subsidiebedragen die u tegemoet kunt zien?

- De subsidie voor functieverandering: deze wordt door taxatie bepaald na het indienen van uw aanvraag. Op dat moment kunt u nog besluiten of u daarmee akkoord gaat. Vóór u de aanvraag indient kunt u de provincie Fryslan om een indicatie vragen.
- De subsidie voor inrichting: deze wordt 100% vergoed en is afhankelijk van het inrichtingsplan.
- De subsidie voor natuurbeheer: dit is het bedrag dat u jaarlijks kunt ontvangen voor het uitvoeren van natuurbeheer en hangt af van het beheertype wat ontwikkeld is. Informatie over natuurtypes en bedragen is te lezen op de website van [Bij12, index natuur en landschap](#).

e) Wat zijn de voorwaarden?

In principe moet u het natuurgebied openstellen voor publiek. Maar als er geen paden aanwezig zijn hoeft u ze niet aan te leggen. Het mag natuurlijk wel. In algemene zin mag u, en een eventuele toekomstige eigenaar, niets doen of laten dat de kwaliteit van het natuurterrein schaadt. Dat betekent voor grasland bijvoorbeeld niet te vaak of te vroeg maaien, maaisel afvoeren, extensief beweiden (tot ca 1 GVE/ha) en geen mest of chemische onkruidbestrijding toepassen.

f) Wat zijn de gevolgen voor uw (bedrijfs)situatie?

Wat zijn de gevolgen voor de bedrijfsvoering (agrariërs)? Moet u ruwvoer bijkopen? U krijgt met de subsidie functieverandering in één keer een groot bedrag in handen. Wat gaat u daar mee doen? **Belangrijk voor agrariërs:** U kunt de grond niet meer meetellen voor de mestplaatsingsruimte, wel kunt u op de grond uitbetaling van betalingsrechten aanvragen. Afhankelijk van het natuurtype kan het wenselijk zijn om een kleine mestgift toe te passen in de vorm van ruige mest. Dit kan middels een vervoerbewijs dierlijke meststoffen, voor natuurpercelen is er onder voorwaarden een vrijstelling voor bemonstering. Houdt hier ook rekening mee in uw grondgebondenheid.

g) Heeft u iets aan de voorzieningen van de Natuurschoonwet?

Terreinen groter dan 5 hectare kunnen profiteren van de Natuurschoonwet. Er hoeft dan geen vermogensbelasting, onroerendzaakbelasting (OZB), successierechten en dergelijke te worden betaald. Dat betreft ook de gebouwen die op die 5 ha staan. Informatie over de Natuurschoonwet vindt u op .

h) Wie gaat er zorgen voor het beheer?

Hebt u zelf de machines of het vee, of zoekt u daarvoor iemand anders? Hoe verhouden zich de kosten daarvan tot de subsidie natuurbeheer?

i) Wat vinden omwonenden ervan?

Overleg met omwonenden kan voorkomen dat ze bezwaar aantekenen tegen uw plannen. Dat geldt vooral bij bosaanleg en waterstandsverhoging. Voor alle vragen met betrekking tot de punten a tot en met e kunt u gratis terecht bij de adviseur particulier natuurbeheer van de provincie. Voor de overige punten zult u zonedig zelf een (betaald) adviseur moeten raadplegen.

Wanneer u besluit eigenaar te worden van een natuurgebied

1. Het inrichtingsplan/realisatieplan

Bij uw subsidieaanvraag kan zijn dat u een inrichtingsplan moet leveren. Wordt dat niet gevraagd dan zult u een realisatieplan moeten indienen. Beide wordt hier kort toegelicht.

Realisatieplan

In het realisatieplan beschrijft u hoe u de functieverandering ecologisch invult en hoe u de natuurdoelen gaat realiseren. U beschrijft de uitgangssituatie, de toekomstige situatie en geeft aan per natuurtype welke beheermaatregelen u gaat nemen. Houdt hierbij ook rekening mee met de inrichting en omstandigheden van uw percelen. Hoe gaat u beheren wanneer het gebied opeens heel nat blijkt te zijn of wanneer de kwaliteit van de natuur achter blijft. U geeft ook de oppervlakte aan waarop u deze uitvoert. Maatregelen moeten in ieder geval efficiënt en effectief zijn voor het te realiseren het natuurdoel.

Inrichtingsplan

In het inrichtingsplan vermeldt u welke maatregelen u gaat nemen en waarom en u voegt er een kostenraming bij. Sluit aan bij het karakter en de schaal van het omringende landschap en benut de ecologische potenties van de bodem en het grondwater. Denk ook aan landschapselementen, zoals knotwilgen, houtwallen en kikkerpoelen. Een hoogtekaart, bodemkaart, oude topografische kaarten en grondwatergegevens kunnen behulpzaam zijn bij het maken van die keuzes. Komt in de sloten in uw gebied kwelwater naar boven? Dan kan het afgraven van de bovenlaag van het perceel tot mooi vochtig grasland leiden met misschien wel orchideeën. Denk ook aan hoger en meer natuurlijk peilbeheer door bijvoorbeeld het plaatsen van stuwen. Zo komt het water 's-winters weer hoog en zakt het 's zomers uit; belangrijk voor de natuurlijke vegetatie en in open gebieden ook voor weidevogels. Met bosaanplant kunt u wellicht storende bebouwing aan het oog onttrekken.

Opmerking: Het kan zijn dat u gronden in een begrensd natuurgebied wat onderdeel uitmaakt van een gebiedsontwikkelingsproject. Het beleid van de provincie is erop gericht dat de inrichting van de percelen via deze commissie loopt. Treedt dan in overleg met deze commissie en maak afspraken van uw percelen over deze inrichting. Vaak zal de commissie u zelf benaderen naar de mogelijkheden.

2. De subsidie aanvragen

De subsidieaanvraag behelst het invullen van formulieren en het intekenen van kaarten. U kunt deze aanvragen bij afdeling subsidiezaken van de provincie Fryslân of downloaden via de website van de provincie Fryslân. U voegt het inrichtingsplan en of realisatieplan toe aan uw aanvraag. Voor u de aanvraag officieel indient legt u deze voor aan een adviseur van de provincie. Hij of zij bekiijkt of alles compleet is ("prétoets"), zodat uw definitieve aanvraag snel afgehandeld kan worden.

Binnen 12 weken krijgt u bericht of uw aanvraag wordt gehonoreerd (de "beschikking"). Deze termijn kan eenmaal verlengd worden tot nog eens 12 weken. Binnen een jaar nadat u de beschikking heeft gekregen moet u bij de notaris een contract tekenen met de provincie Fryslân: de "kwalitatieve verplichting". De notaris wordt door de provincie aangewezen en betaald en neemt zelf contact met u op. De kwalitatieve verplichting is een soort erfdiensbaarheid die op de grond gevestigd wordt. Dat wordt in het kadaster vastgelegd. Daarmee zijn u en de eventuele toekomstige eigenaren gehouden aan het in stand houden van het natuurgebied zoals u dat heeft aangevraagd. Na het vastleggen van de kwalitatieve verplichting wordt de subsidie functieverandering uitbetaald.

De adviseurs van provincie kunnen u van advies dienen bij het maken van het inrichtingsplan, realisatieplan, het invullen van subsidieformulieren etc. U staat er niet alleen voor. Adressen en telefoonnummers staan aan het eind van deze brochure.

3. Vergunningen aanvragen

Als er inrichtingsmaatregelen genomen gaan worden dan zijn er waarschijnlijk vergunningen nodig. Bijvoorbeeld een omgevingsvergunning van de gemeente, een ontgrondingsvergunning van de provincie en waterschapsvergunning van het waterschap. Als er grond verplaatst wordt, moet deze chemisch geanalyseerd worden. Het is goed om de vergunningen direct aan te vragen nadat de subsidie is aangevraagd.

4. Uitvoering

Als de subsidiebeschikking en de vergunningen binnen zijn kunt u beginnen met de daadwerkelijke inrichting. veelal moet een offerte-aanvraag of werkschrijving gemaakt worden, aannemers moeten worden uitgenodigd om een prijsopgaaf te doen, de opdracht moet verleend worden en er moet toezicht zijn op de uitvoering door de aannemer. Ook hierbij wordt u zo nodig bijgestaan door de mensen van de provincie. Na afloop stuurt u nota's en dergelijke op naar de subsidieverlener om de subsidie uitbetaald te krijgen.

5. Beheer

U kunt zich nu de trotse eigenaar noemen van een natuurgebied. Als de werkzaamheden zijn uitgevoerd dan zult u snel nieuwe planten, vogels en andere dieren zien verschijnen. Zonder die ingrepen gaat het langzamer. Het zien en volgen van de ontwikkeling van het terrein kan veel voldoening geven. De voormalige landbouwgrond gaat een nieuw leven tegemoet. U beheert het terrein zelf of zorgt er voor dat iemand dat voor u doet. Voor dat beheer kunt een beheervergoeding aanvragen, dit dient u te doen via een natuurcollectief. Dit kan bij drie organisaties: <https://bosgroepen.nl/bosgroep-noordoost-nederland/>, <https://www.natuurcollectieven.nl/natuurcollectief-fryslan/> <https://www.noardlikefryskewalden.nl/> (specifieke regio)

Voor meer informatie

Voor meer informatie of vragen kunt u contact opnemen met het KlantKontaktCentrum van de provincie Fryslân: 058 292 5925 of mail naar SANL@fryslan.nl.

Belangrijke websites:

<http://www.fryslan.frl/natuurenlandschap>

[provinsje fryslân, natuurbeheerplannen](#)

[Bij12, index natuur en landschap](#)

<https://bosgroepen.nl/bosgroep-noordoost-nederland/>, <https://www.natuurcollectieven.nl/natuurcollectief-fryslan/>

<https://www.noardlikefryskewalden.nl/>

Colofon

Dit is een uitgave van provincie Fryslân. Deze brochure heeft als doel om op eenvoudige wijze een beeld te geven van (een deel van) Subsidieregeling (Kwaliteitsimpuls) Natuur en Landschapsbeheer en van Subsidieregeling Natuur en Landschap (SrNL). Dit betekent dat u aan de letterlijke tekst geen rechten kunt ontleen.